

Fredagskronikken

Bård Harstad, Professor ved Stanford University. Twitter: @bardharstad

Ola-Andreas Elvik Næss Gøril Bjerkan Alexander Cappelen Bård Harstad Ola Kvaløy Simen Markussen Mari Rege Karen H. Ulltveit-Moe

Bård Harstad

Statsbudsjettet: Råd til bry

Regjeringen har tilgang til kunnskap – men når den ikke brukes så taper vi natur, folk, penger og – kunnskap.

● Det kan være frustrerende å lese statsbudsjettet. Det er nok spesielt ille for de som har jobbet med offentlige utredninger og faglige debatter. For trass i at regjeringen bør vite bedre, er det mye tilgjengelig kunnskap som glitrer med sitt fravær mellom tallene.

Dette får alvorlige konsekvenser. En konsekvens er at vi taper natur.

Vi har mer enn nok kunnskap om at vi stadig taper naturtyper, arter, og urskog. Det er også stor kunnskap om hva som kan være løsningen på disse problemene. En rekke NOU-rapporter har anbefalt naturavgifter. Kompensasjonsordningen «frivillig vern» har solid støtte, både faglig og blant brukere. Vi vet at når miljøproblemene blir nasjonale, eller internasjonale, så bør ikke naturen fremdeles forvaltes av de enkelte kommuner.

Etter at regjeringen signerte naturvern-avtalen COP15, som krever vern av 30 prosent av all natur, skulle man tro at den ville ta all kunnskapen i bruk. Men slik er det slett ikke. Som i tidligere budsjettutkast foreslår regjeringen nok en gang å kutte bevilgningen til skogvern. Den turer frem med de samme subsidier til skogbruksveier som tidligere, og de lar hyttebyggingen gå uforstyrret hen.

En annen konsekvens er at vi mister våre investorer.

Skatteutvalget, ledet av professor Ragnar Torvik, foreslo at formuesskatten skulle senkes. Mange økonomer har foreslått å erstatte formuesskatten med skatt på utbytte, eierinntekter, eller arv. Problemet med formuesskatten er at den skattlegger arbeidende kapital, noe som betyr at investorer kanskje må selge seg ut av bedriften for å betale skatten. Noen av dem som er glade i sine bedrifter vil heller flytte til utlandet for å slippe å selge. Siden hverken salg eller utflytting er ønskelig, er det knapt noe annet land i verden som fortsatt har formuesskatt. Sverige, Danmark, Finland, Island, Østerrike, Hellas, Italia, Frankrike og USA har alle hatt formuesskatt. Ingen har det lenger. Forskningen har vist at rapportert formue er altfor elastisk. En vakker

↑ Lugano i Sveits er blitt et favorittsted for velstående nordmenn. Sverige, Danmark, Finland, Island, Østerrike, Hellas, Italia, Frankrike og USA har alle hatt formuesskatt. Ingen har det lenger, skriver artikkelforfatteren. Foto: Petter Berntsen

dag blir Norge blant de siste som tar kunnskapen i bruk.

Vi mister også inntekter og påfører oss selv store utgifter. Det er faglig motstand mot strømstøtte og elektrifisering av sokelen, mens grunnrenteskatter på havbruk og vindkraft har solid faglig støtte. Ekspertgruppen til Mari Rege foreslår denne uken å kutte kontantstøtten til barnefamilier. Minst seks tidligere utvalg har foreslått dette tidligere, men rådene har alltid blitt lagt bort.

Hvorfor tas ikke kunnskapen i bruk?

Vitenskap har muligens lav status i dagens regjering. Posten til langsiktig grunnleggende forskning reduseres med 3,7 prosent, og er nå under 1,8 milliarder kroner. Den norske kirke får imidlertid 2,5 milliarder. På toppen av dette investeres det 1,1 milliarder i ulike tros- og livssynssamfunn og deres konkurrerende opprinnelsesteorier.

Til sammenligning er beløpet til frivillig vern redusert til 351 millioner kroner.

Norge har alltid nytt godt av naturressurser. Kanskje har vi ikke hatt samme behov for forskningsbasert kunnskap som andre land. Vi har råd til russetid mens de andre pigger.

Dype lommer kan også ha gjort det lettere å få «gode råd» gratis. Når det er store verdier i omløp tilbyr næringene selv å påpeke hvor hardt skoen trykker og hvor viktig det er med spesielle støtteordninger. Professor Karen Helene Ulltveit-Moe sa at hun «har aldri sett en så sterk og massiv lobby» – før forslaget om lakseskatt ble lagt i skuffen i 2019.

Lobbyvirksomhet kan rett nok gi nyttig informasjon, men siden den ikke nødvendigvis er objektiv har både OECD og Europarådets organ mot korrupsjon anbefalt lobbyregistre. Våre politikere har imidlertid takket nei flere ganger, da de har hev-

det at den enkelte politiker selv kan passe sin habilitet. Denne praksisen kan vitne om en viss ukultur i norsk forvaltning, eller i beste fall en naiv forståelse av tilkaringsvirksomheten.

En kan si mye rart om USA, der jeg jobber nå, men her finnes lobbyregistre. Belysningen kan være med på å begrense særinteressenenes innflytelse.

Når faglige rapporter legges til side motiverer man heller ikke til utviklingen av ny kunnskap. Professor Ola Kvaløy spurte retorisk hvorfor han skal «gidde å bruke utallige timer på nytteløst utvalgsarbeid» når det bare blir lagt i skuffen. Det er lett å forstå at noen takker nei.

For på mange områder er det ikke først og fremst kunnskap og ytterligere utredninger som mangler, men politiske vilje til å ta den i bruk. Grønn Skattekommisjon 2015 sa omtrent det samme som Grønn Skattekommisjon 1996. Regjeringen har tilgang til en lang rekke rapporter, utredninger og fagpersoner som kan presentere siste forskning på en nokså objektiv måte – dersom den virkelig ønsker råd.

Beklager bryet, og takk for meg!

→ Mer debatt side 29-31

En vakker dag blir Norge blant de siste som tar kunnskapen i bruk

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replik:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.